

List izhaja 1. in 15.
vsakega meseca.

Današnja številka 4 K.

Rokopisi se ne vra-
čajo in ne frankirana
pisma se ne spreje-
majo.

Inserati po dogovoru

VOJNI INVALID

Uredništvo:

Šelenburgova ulica
številka 6/II, levo.

Upravišтво:

Poštni urad,
Ljubljana VII.**Glasilo splošne organizacije vojnih invalidov, vdov in sirot za Slovenijo.**

Razporejen na občnem zboru.

V mesecu januarju t. l. je imela v Ljubljani invalidska organizacija za Slovenijo svoj občni zbor, ki se ga je udeležilo nad 100 članov ljubljanskega poverjeništvu in 45 delegatov, ki so zastopali poverjeništvu in podružnice; razven tega pa so prisostvovali zborovanju delegati tov. organizacij iz Beograda in Zagreba.

Pred občnim zborom se je otvorila delegatska anketa, ki je imela nalogo razmotrivati o stanju poverjeništev in podružnic ter razpravljati o poslovanju, ki so ga odobrili delegati z večino glasov. Pri razpravi o poslovanju je vsak očevidec lahko uvidel, da so nekateri izmed delegatov pokazali nerazumevanje za notranji ustroj invalidske organizacije, kot dokaz za to dejstvo naj zadostuje mnenje nekaterih delegatov, da poslovnik ni tako potreben; njihovo mnenje bi se moglo na kakršenkoli način uvaževati, ako bi ga dovoljno utemeljili, kar jim pa ni uspelo; kajti poslovnika sploh niso proučili, akoravno ga jim je centralni odbor v to svrhu pol leta prej dostavil. Težko je raztolmačiti kako so v tem oziru prizadeti delegati imeli pogum v polni meri zastopati interese svojih poverjeništev in podružnic. Mogoče so mislili, da izpolnijo svojo dolžnost, ako zahtevajo pred glasovanjem za poslovnik pojasnilo o brezpredmetnih stvareh, ki se ne tičejo naš organizacije in obsipajo njeno vodstvo z neutemeljenimi opazkami. Tako postopanje bi obsodilo organizatorično delo na smrt, česar se je v svoji resnosti zavedala večina trezno mislečih delegatov, ki so spoznali, da je organizacija brez poslovnika le suho okostje, ker pravila ne morejo vsebovati vsega, kar je za poslovanje neobhodno potrebno. Organizacija mora biti notranje močna ako hoče izvajati pritisk na zunanaj. Pravila in poslovnik določujejo točno smer, kako braniti interese invalidov kot celote. S tega vidika je večina delegatov sprejela poslovnik z odobravanjem in v želji, da postane naša organizacija trdnjava, ki jo ne more nihče osvojiti.

Po delegatski anketi se je vršil občni zbor, na katerem so posamezni funkcionarji centrale kakor tudi delegati tov. organizacij iz Beograda in Zagreba povedali svoja poročila, na podlagi kojih se je živahno razpravljalo o nadpregledu, pokojninah, podporah za vdove in sirote, o dodatkih ter končno o razvoju same organizacije in njenem glasilu. Debata o navedenih vprašanjih nudi sliko splošnega invalidskega razporejenja v sedanjem času.

Značilna so pojasnila o pokojninah in dodatkih, ki jih predvideva novi zakon za invalide. Po novem zakonu, ki ni ničesar drugega nego stare uzakonjene uredbe, se ukine osebni dodatek za otroke sledečim invalidom in vdovam:

1. onim, ki so 20%, 30% ali 40% nesposobni za pridobitno delo.
2. vsem invalidom, ki niso označeni pod točko 1. se prizna dodatek še le za tretjega otroka.
3. Dodatek ne pripada vdovam, ki so brez otrok in mlajše kot 45 let.
4. Vsi lični invalidi brez ozira na število otrok in na telesno nesposobnost kakor tudi vse vdove nimajo pravice do dodatka, ako plačajo 30 dinarjev neposrednega davka.

Po treh letih dočakali smo invalidski zakon, ki je stopil v veljavo brez naše vednosti in sodelovanja. Ta zakon ne daje niti toliko kakor prejšnje uredbe in se ne nahaja v nobeni zvezi z načrtom invalidskega zakona, ki ga je v precejšnji meri že objavilo naše glasilo. Ome-

njeni načrt, ki so ga pretresali delegati invalidskih organizacij sporazumno z državno oblastjo na konferenci v Beogradu meseca septembra m. l., je nekje obtičal in obljube, da bo ta načrt med prvimi zakoni v narodni skupščini sprejet se niso izpolnile. Doživeli smo zopet novo razočaranje. Pričakovali smo, da bodo narodni poslanci uvaževali naše opravičene zahteve in prikrojili zakon tako, da se vsaj deloma ublaži bedno stanje vojnih žrtev. Toda gospodje poslanci pri sklepanju o invalidskem zakonu niso imeli pred očmi pravnega čuta in pravičnost temveč samo znesek dnevnice, ki bi jo želeli povečati na račun invalidske pokojnine.

Vzrok, da novi invalidski zakon ne odgovarja našim zahtevam, moramo iskati v sami organizaciji. V njenem razvoju smo spoznali težkoče, radi kojih nismo dosegli zaželenih uspehov. Od postanka se nahaja organizacija v težkem položaju in koleba med ogroženim bednim stanjem svojih članov in opravičeno nestrpljivim upom na boljšo bodočnost. Vlada je nema ali pa nesposobna, da razume gospodarsko socialni pokret in invalidsko vprašanje. Toda vprašajmo se, kdo je prav za prav kriv, da se naše stanje ni izboljšalo. V odgovoru moramo priznati, da smo sami sebi povzročili težek položaj. Udarili smo organizaciji takoj v začetku slabe temelje, ki v nobenem oziru niso odgovarjali invalidski etiki in niso bili sodobni. Smatrali smo se za prosjake, toda ne za borce. Izgubili smo lastno inicijativo, ker smo pričakovali vsa rešenja našega vprašanja od zgoraj. Mesto smotrenega dela in oragniziranih sil v svrhu socialno-gospodarske obnovitve, smo se udali takorekoč spanju, dokler nas ni vzdramila kaka vladna uredba o začasnih pomočih, ki nam je po milosti vendar nekaj naklonila, toda ne toliko, da bi nas zadovoljila; kajti nezadovoljstvo napram izdani uredbi dokazujejo spomenice in resolucije, ki smo jih odposlali na pristojno mesto, seveda iste so ostale brezuspešne in nerešene. Čemu bi jih pa reševali merodajni faktorji, ker smo sami čakali v tihi potrpežljivosti. Posledica je bila, da nismo dosegli skoro ničesar; naše pravice namreč so se vedno bolj kratile. Ne smemo pa obtoževati drugih, dokler ne priznamo svoje krivde!

Ko so nekateri člani uvideli, da organizacija ni mogla izpolniti zahtev, ki so jih želeli, so obrnili hrbet in postali brezbrizni, mesto, da bi razumeli značaj skupnega sodelovanja. Tako postopanje se zrcali zlasti v izdaji društvenega glasila, ki ga oskrbuje le peščica tovarišev. Ni umestno trditi, da so člani nedisciplinirani ali alomarni, pač pa je čas, da opustimo mlačnost in se oklenemo prepotrebne stanovske organizacije, če hočemo doseči kedaj svoje pravice. Čvrsta organizacija z eno voljo in premišljenim delovanjem more uspešno pomagati svojim članom. Ni dovoljno, da izvršuje naša organizacija nalogo posredovalca med onimi, ki zahtevajo svoje pravice in onimi, ki dele milost, temveč mora zbirati in voditi vse sile v smeri k pridobitni, prosvetni in društveni povzdigi svojih članov. V tem zmislu sta poročala tudi delegata iz Beograda in Zagreba. Govorila sta odkrito in jasno. Ako se ne strnemo v bojno četo, ne bomo izvojevali nikdar svojih krvavo zaslužnih pravic. Odpor proti nam je velik in radi tega je treba predvojnega dela v naši edinstveni invalidski organizaciji, Srbov, Hrvatov in Slovencev. Le na ta način se nas bode vpoštevalo in se oziralo na naše zahteve. Zato ne razdirati, temveč podpirati, ne obupavati, temveč samozavestno je treba nastopati in tako enotni invalidski organizaciji v celi državi dajati moralno i odporo.

Invalid, drž. uradnik in drugo.

Utemeljeno je v bistvu, da je usoda vojne invalida tesno zvezana z usodo državnega uradnika že po svoji naravi. Prvi so žrtve, ki so položili krvavi obol na altar domovine v preteklih dneh, drugi ji z vsakdanjim svojim delom žrtvujejo svoje duševne in telesne sile. Zato hočemo v naslednjih vrsticah orisati predvsem duševno razporejenost onih, ki so v komaj končani svetovni vojni osvedočili svojo domovinsko ljubezen s svoj krvjo in ki so po končanem viharju položili na žrtvenik te ljubezni vse še preostale svoje sile.

Vojni invalid je žrtev skupnosti — države, ki mu je ta skupnost v ohranitev svojih interesov odvzela del njegovih eksistenčnih pravic, katerih nadomestitev v odvzeti obliki pa leži izven okvira njene mogočnosti. Zato je velika moralna dolžnost države, da da svoji žrtvi ekvivalent, ki sicer gotovo ne more biti nikdar popolno nadomestilo, ki pa naj povzročeno zlo napravi vsaj manj občutno. Ta čut potrebe do obdolžitve ustvarja socialno nalogo, ki so jo poizkusile in jo še poizkušajo vse sodobne države rešiti kolikor mogoče primerno. Žalibog čutimo ravno prizadeti invalidi sami najbolj, da je dolej v premnogih slučajih pri reševanju manjkalo srečnih rok.

V dokazovalne podrobnosti se za to našo trditev nečemo in ne moremo spuščati. Izmed vseh primerov reševanja invalidskega vprašanja pa naj posvetimo nekoliko globljega premišljevanja dejstvu, da se skuša poravnati invalidom povzročeno zlo tudi s tem, da se jim podeljujejo različne državne službe. Res, da je to tudi modus, vendar ne moremo popolnoma soglašati z mnenjem, da na ta način in z njim zvezano pojmovanje preskrbe bistvu v vsakem oziru in popolnoma odgovarja.

Invalid je pač invalid, človek z zmanjšano kapaciteto eksistenčne sile; če opravlja državno službo, nima zato manjših potreb kakor njegov tovariš-invalid v civilnem podjetju in ima razumljivo do sicer enakih eksistenčnih pogojev večje potrebe kot njegov ožji stanovski tovariš popolnoma normalne telesne konstitucije. Vzemimo za primer le invalida z nadkolensko nožno protezo! Koliko perila in obleke mu strga ta proteza vsled neprestnega drgnjenja ob trd uradni stol! Še samo to pomeni za poedinca passivum, ki stane pri vladajočih draginskih razmerah vsako leto težke stotake, če že ne tisočake. Jasno je, da je zahteva po primerni odškodnini upravičena. Pa pogledjmo, kako se je rešilo in se še rešuje to vprašanje!

V stari, socialno precej zaostali Avstriji so določevali zadevni zakoni, da sprejema invalid, ki se mu je podelila državna služba, le invalidnino v ožjem pomenu besede (doklado za ranjence ali osebno doklado), dočim se mu ukinejo z dnem nastopa državne službe pokojnina z vsemi pritisklinami, ki jih prejemale invalidi, nastavljeni po privatnih podjetjih, neokrnjene.

V naši državi se stvar v tem oziru ni obrnila na boljše, temveč na slabše, dasi se od državnega uradnika invalida zahteva povsem enaka kvalifikacija kot od vsakega drugega kompetenta. Na prečanskem teritoriju so obveležali nesocialni avstrijski zakoni, vsled česar je ostala krivica v smislu navedenega diferenciranja neporavnana. Na podlagi teh zakonov pa so tudi že a priori državni uradniki-invalidi izključeni od vseh poboljškov, ki so jih določale nove uredbe o dodatkih, dočim so zasebni nastavljenici-invalidi deležni teh bonitet, ako plačujejo letno manj kot 50 Din osebne davka.

Vedeli smo, da so vse te uredbe le začasne, da imajo samo prehodni značaj; zato smo molčali v upanju, da nam definitivni zakon popravi to krivico. Toda doživeli smo razočaranje: no-

vi zakon donaja baje določbe, ki bijejo socialnemu čutu naravnost v obraz, ki so z našim pričakovanjem direktno nasprotne. Zakon je prinesel državnim uradnikom invalidom poleg vseh starih krivic še novo krivico. Po določilih tega zakona se zvišajo novodoločeni invalidski prejemki primerno stopnji izobrazbe do 50%. Čujte in strmite: invalidi-državni uradniki tega priznanja niso deležni!

S takimi določbami se bo državi končno gotovo posrečilo vsiliti nam mnenje, da so ravno njeni uradniki manj vredni; diskvalificirala bo vse svoje uradništvo, ubila bo vero v samega sebe. Absurdna je trditev, da je državni uradnik-invalid že po svoji službi in ž njo zvezanimi službenimi prejemki dovoljno preskrbljen in to v času, ko je beda državnega uradnika splošno znana, ko vam pogostoma zatrobi posmešljivo na uho delavec najnižje vrste in, če hočete, tudi berač, da danes ne gre menjat svojega zaslužka s prejemki državnega uradnika, kateremu se maše usta le z nešteti papirnati naredbami in zakoni in katerim se regulirajo prejemki samo na papirju, — gmotna sredstva za tako zboljšanje pa naj si ustroje iz lastne kože. Da imajo prav, je glasna priča novi uradniški zakon, in da velja to v še večji meri za invalide, je glasna priča novi invalidski zakon. —

Pojmujemo pojem države in vemo, da leži v veliki finančni krizi glavni vzrok vse nemoči, vse slabosti, vseh nedostatkov v naši državi in da je s tem v neposredni vzročni zvezi tudi obupno stanje tako invalidov kakor tudi državnega uradništva. Razumemo, da ima mera, iz katere se hoče samo globoko zajemati, v katero pa se nič ali pa prav malo prideva, vedno manj vsebine. Zato pa bodi prva skrb poklicanih faktorjev, da poiščejo in odpro tiste vire, ki bodo omogočali, da se brez vseh nevarnih gospodarskih potresov vzdrži državna blagajna s svojimi dohodki in stroški v ravnotežju. Da se o večmesečnih parlamentarnih počitnicah, v dolgotrajnih ministrskih krizah, v brezplodnih debatah in interpelacijah to pereče in nujno vprašanje ne bo rešilo, je jasno.

Nekaj besed vam, gospodje poslanci vseh plemen in vseh strank! Poštteni jugoslovanski narod vas ni izbral in poslal na vašo odgovorna mesta zato, da se preteplate za ministrske stolčke, da si zvišujete dnevnice, da se pri cigari in „crni kafi razgovarate“ o Tibetu, Tunisu ali Turkestanu, ali da stojite ob strani, da razdirate, podirate in ovirate delo še oni peščici, ki je delavoljna, in s tem svojim delovanjem naši državi zapravljate ugled na zunaj in spodbujate zaupanje na znotraj. Z neprestanim praznovanjem sedaj teh in potem zopet drugih praznikov naše države ne boste rešili! Delo je naš in vaš spas! Ljubezen do domovine in do vseh, ki v njej prebivajo, naj vodi naše delo! Sovražstvo, partizanstvo, licemerstvo, sebičnost so lastnosti, ki razkrajajo; zato jih izbrišite iz svojega programa, zatrite jih v svojih srcih! Tako očiščeni pojdite na delo, ki bo v korist skupnosti, blagoslov državljanom in zadoščenje vam samim! Toliko važnih, nujnih in hvaležnih nalog vas čaka!

In najmanjša izmed teh vaših nalog ni, hitra in zadovoljiva rešitev invalidskega, uradniškega in potenciranega invalidsko-uradniškega vprašanja. Toda ne rešujte samo na papirju, ki je bolj potrpežljiv nego življenje, ampak rešite jo z enim mahom tako, da se bo ugodno poznalo tudi našim eksistenčnim možnostim. Finančnih sredstev za to si ne iščite v takih davkih, kakor je n. pr. „invalidski davek“, o katerem vemo samo toliko, da ga plačujemo tudi mi, — invalidi; — koliko znaša, kam se steka, kako se porabi itd. so vprašanja, na katera moremo odgovoriti ravno toliko, kakor če bi nas kdo vprašal za dan in uro, kdaj se bomo v razbremenitev najširše javnosti in vaše posebno zadovoljstvo preselili v prezasluženi Ha d.

Oprostite naši predrznosti, če mogoče s sledečim uhajamo v vaše interesne sfere. Po našem skromnem mnenju bi mogli namreč pomeniti bolj bogat vir dohodkov za državno blagajno vsi zavodi, institucije in firme, ki jim je dana možnost, da svoje uslužbence neprimeri- no boljše plačujejo kakor država. Cele reke danes jako vroče krvi bi se ohladile, celo razburkano morje nezadovoljnosti bi se poleglo, če bi s primernimi uredbami in zakoni, s pripravnimi davčnimi ključi stopili nekoliko na prste različnim denarnim zavodom in bankam, ki danes vsled ugodnih tal vsajajo in rastejo kakor gobe po dežju in se bogate v škodo in iz žu-

ljev vseh revnih in bednih, od vseh onih, ki ne spadajo med delničarje, kakršnih je ravno med invalidi in državnimi uradniki jako malo. Vaša mlačnost v tem oziru daje povod, da se vas en bloc dolži in se vas bo še nadalje dolžilo, da ste vi vsi posestniki bogatih obligacij, ki vam je več do visokih dividend nego za blagor ljudstva, ki vas je v izvršitev svojih namenov, ne pa za vašo obogatitev posadilo na stolček, na katerem mehko in udobno sedite.

Prepričani smo, da bi bila izvedba v smislu zgorajšnjega predloga vsaj tako lahka, če ne še lažja, kakor izvedba naredbe o redukciji državnega uradništva. Razlika bi bila ta, da bi imela gotovo večji gmoten uspeh in bi v nobenem oziru ne ogrožala invalidov, česar si pa o uredbi o redukciji državnih uradnikov ne upamo trditi, ker je lahko mogoče, da bodo ravno s to uredbo invalidi občutno zadeti. Nočemo s tem reči, da smo proti reduciranju uradništva, ker splošno znano je, da je veliko število uradov in uradnikov celo pri nas, v Sloveniji, nepotrebnih. Toda pri izvedbi te uredbe naj bi v prvi vrsti prišli v poštev vsi oni, ki so za časa prevrata brez potrebne kvalifikacije samo po protekciji takratnih vodilnih politikov zasedli mnoga uradniška mesta. Ti ljudje, ki so večinoma zdravi in navadno precej agilni, naj bi se vrnili k svojemu prejšnjemu poklicu, kjer bodo gmotno najbrže na boljšem kakor v državni službi. S tem pa bodo dali zraka poklicnim državnim uradnikom in prostora invalidom, ki so za opravljanje svojega prejšnjega poklica nesposobni. Tudi to bi bil majhen del rešitve k problemu državnih financ na eni strani in precejšnji del rešitve socialnega vprašanja o preskrbi invalidov na drugi strani. V nasprotnem slučaju pa, v katerem bi bili ravno invalidi žrtve zgoraj omenjene naredbe, pa bi se beda teh revežev zopet povečala in država bi morala to nalogo zopet začeti reševati od kraja.

Slednjič še nekaj! Kakor reklamiramo zase vse to, kar nam gre po vseh božjih in človeških pravicah in ne moremo prepustiti, da bi se načelo štedenja udeležovalo najbolj na račun bodisi invalidov bodisi državnih uradnikov, tako gotovo nočemo obrekovati državi potrebnih sredstev za kritje neizogibnih drugih državnih potreb. Toda, če živimo res v tako demokratični državi, kakor se nam to vedno in vedno zatrjuje, potem naj dejansko vlada ljudska volja, narodno predstavništvo z vsem ministrskim svetom vred pa naj bo le izvrševalni organ te volje. In ta ljudska volja je ljudski glas, ki razume klic po varčevanju takole: „Štedite in varčujte vi, ki imate največ priložnosti, največ prilike, največ potrebe, največ dolžnosti in največ odgovornosti za to, da prav in pametno varčujete tam, kjer se varčevati da. Ne z ukinitvijo dodatkov za invalide, vdove in sirote, ne s prikrajševanjem, zavlačevanjem ali celo zmanjševanjem prejemkov, podpor in preskrbovalnin najbednejšim, ne s črtanjem kreditov za olajšavo socialne bede, ne štedite s temi in sličnimi odredbami, ki so vse prej nego socialno pravične! Poglejte raje druge kolone državnega proračuna! Vzemite v roke rdeč svinčnik in črtajte iz državnega budžeta kredite, ki so predvideni za kritje stroškov pri vpoklicih na orožne vaje! Nikomur se ne boste zamerili! Skrčite zneske na osebnih prejemkih častnikov na oni znesek, da bo odgovarjal potrebstvini za enako število in enak čin civilnih uradnikov! Zmanjšajte obveznost službene dobe v aktivnem vojaškem službovanju od 16 na 10 in od 12 na 8 mesecev! Naša armada vsled tega ne bi trpela ne na ugledu, ne na pripravljenosti, ne bi izgubila ne na moči, ne na mobilnosti, ne na disciplini. Vpliv naše države na zunaj bi se s tem gotovo več zvečal kakor zmanjšal, ker bi bil v notranjosti države odstranjen. Velik vzrok nezadovoljstva, ki preprečuje ali vsaj ovira konsolidacijo in ker bi bilo po tem potu mogoče, da spravimo državne finance ne le v ravnovesje, ampak bi gotovo ostalo še nekaj sredstev, s katerimi bi država mogla razpolagati v podporo onih, ki jih je v prvi vrsti podpirati dolžna, to so njene žrtve in njeni delavci, ki so danes v takem duševnem razpoloženju, ki je na las podoben obupu.

Samo prvo stran knjige o našem državnem gospodarstvu smo odprli in videli z debelimi črkami napisane vzroke obupnega stanja naše države in po njej vzroke žalostne usode nas samih.

Gospodje! Preberite si to knjigo bolj natančno, proučite jo do podrobnosti, izločite vse, kar ni v njej neobhodno potrebnega! Recept

smo vam pokazali! Videli boste, da je ta metoda za končno izlecenje našega državnega bolnika, če že ne najboljša, gotovo vsaj dobra!

Te besede so izliv domovinske ljubezni prepojenega srca, ki krvavi v bridkem spoznanju, da nam domovina vsled partizanstva in sebičnosti posameznikov ni vsem enaka in pravična mati. Obenem pa naj bodo te besede tudi glasna obtožba vseh onih, ki ali nočejo ali ne znajo in ne morejo pripraviti našega državnega vozička na gladko in ravno cesto, ampak vozijo z njim že dolgo, predolgo po nevarni poti tik ob prepadu, v katerega se lahko vsak trenutek pogrezne za večno z našo krvjo pridobljena Jugoslavija.

Quo usque tandem...

Kako napreduje preskrba invalidov.

Sliši se, da namerava ministrstvo za socialno politiko zapreti invalidski dom v Celju in Rogaški Slatini. In kaj je baje temu vzrok? Ker ni kredita. Invalidski davek pa se pobira točno in natančno, da mora marsikateri invalid slišati v javnosti očitania koliko morajo žrtvovati davkoplačevalci za preskrbo vojnih žrtev. Od takih velikih dajatev, kakor nam jih obljubujejo davkoplačevalci, bi se moralo vendar invalidsko stanje zboljševati, ne pa da se jim odvezemajo socialne ustanove kar druga za drugo. Kredita ni za pokojnine in doklade, zato naj se pokojninska likvidatura enostavno opusti. Komisija za vračajoče se vojnike ne more delovati, ker tudi ni kredita. Protežno delavnico naj si vzdržujejo invalidi sami in si sami popravljajo in izdelujejo proteze. Zdravilišče za tuberkulozne invalide na Golniku bo itak v kratkem nepotrebno, saj bodo pacienti kmalu pomrli. Tako bo mogoče z najmanjšimi sredstvi preskrbeti vojne žrtve. Država, ki je dolžna skrbeti za nas, se hoče tako polagoma otrestiti tega bremena. Ni zadosti, da nimamo že itak nobene materielne pomoči sedaj nam gremo še brez sredstev na cesto. Tovariši, dvignimo glasove in povejmo javnosti in našim državnim krmilarjem, da se v moderni, demokratični državi invalidsko vprašanje ne more na tak način reševati.

Združite se in protestirajte!

Razne vesti.

Naš list se je vsled nepričakovanih ovir in sprememb v vodstvu nekoliko zakasnel. Današnja izdaja obsega vsled tega dve številki. Naj blagovolijo čitatelji oprostiti, ostati še nadalje zvesti naročniki in pridobivati novih naročnikov.

Umrl je dne 16. februarja 1922 tovariš Ivan Berglez v najlepši življenski dobi 37 let. Pokojnik si je ravno pred početkom vojne toliko opomogel, da je otvoril svojo lastno brivnico v Monakovem. Mobilizacija mu je prekrizala vse nade v bodočnost, vsled ran zadobljenih na bojni mpolju leta 1915. Je hiral in moral leči v pre-rani grob. Blag mu spomin.

Povratek ministra Žerjava. Iz Dubrovnika se poroča, da se vrne minister za socialno politiko dr. Žerjav domov ter se potem poda v svrhu izlecenja v kak gorski kraj. Gospod minister je vsled dolgega ležanja naravno še slab, in bo potreboval še nekaj časa, da popolnoma ozdravi.

Kurz za pregledovalce računov. Za praktično in teoretično izobrazbo kandidatov za pregledovalce računov glavne kontrole se otvori šestmesečen kurz pri glavni kontroli. Pouk je brezplačen. Prošnje za sprejem je vložiti do 15. aprila pri glavni kontroli. Natančnejše pogoje objavlja „Uradni list“.

Dobava cigaretnega papirja, kartona in papirja. Uprava državnih monopolov v Beogradu razpisuje na dan 21. aprila ob 11. uri dopoldne v pisarni Upravnika državnih monopolov v Beogradu ofertalno licitacijo glede dobave cigaretnega papirja. Predmetni oglas je v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani na vpogled.

Iz tajništva ljubljanskega poverjeništv. Tvrdka Karel Pollak je obljubila, da bo tudi letos dobavila čevlje po znižanih cenah našemu članstvu. Člani, ki reflektirajo na čevlje, naj to

ustmeno prijavijo v društveni pisarni, kjer založijo tudi polni znesek za ono vrsto čevljev, ki jo žele dobiti. Poslužite se prilike in naročite si čevlje, katerih kakovost je neoporečna.

Gospodu Karlu Pollaku izreka odbor v imenu vsega članstva, organiziranega pri ljubljanskem poverjeništvu tem potom najiskrenejšo zahvalo, da je minulo leto dobavila našim članom čevlje po nižani ceni in da je tudi letos pripravljena v enaki meri pomagati pri preskrbi naših članov z obutvijo. Želimo, da bi našel obilo posnemovalcev in da bi bila tudi druga podjetja tako voljna podpirati vojne žrtve.

Smrt med invalidi. Umrli sta tovariša Kramar Anton in Avgust Prekuh oba iz Ljubljane. Ohranimo jih v častnem spominu. Kakor kaže bo invalidsko vprašanje kmalu rešeno.

URADNI RAZGLASI.

Tov. št. 353/2—1922.

Razglas o monopolni taksi na cigaretni papir.

Uprava državnih monopolov, oddelek administrativni, v Beogradu je odredila z odlokom z dne 28. januarja 1922, M. br. 1069, da se bo odslej, ker so sedanje zaloge cigaretnega papirja pri prodajalcih v zmislu odredbe te uprave z dne 3. decembra 1921, Pov. M. br. 220, popisane in banderolirane, dajal iz tvornic v promet in prodajo le banderoliran cigaretni papir, za katerega je nova monopolna taksa že plačana.

Obenem opozarja uprava državnih monopolov na kazenske posledice, ki zadenejo prodajalce cigaretnega papirja, ako se v njih zalogi zaloti nebanderoliran papir.

Oni prodajalci cigaretnega papirja, ki se jim je izdalo dovolilo za nadrobno prodajo izza dne 1. septembra 1921, morajo to dovolilo opremiti s predpisanim kolkom v zmislu začasnega zakona o državni trošarini, taksah in pristojbinah, II. del, člen 10., tar. post. 235 (Ur. l. pod št. 259 iz leta 1921). Izvrševanje te odredbe bo nadzirala finančna kontrola.

Pokrajinska monopolska direkcija v Ljubljani,
dne 20. februarja 1922.

RAZPISI TRAFIK.

Na javnem natečaju so razpisane trafike na Rakeku št. 124 in 56, v Rudniku št. 18 in 30 (okraj Ljubljana); na Savi št. 150 (okraj Radovljica); v Krški vasi št. 51 (okraj Krško); v Krškem št. 40 in v Ardrem št. 30 (okraj Krško). Natančni podatki v Uradnem listu št. 21 od 8. marca t. l.

Preds. 52/6/22—5.

Razpis.

Pri okrajnem sodišču v Logatcu se sprejme pisarniški pomočnik, in sicer le moška moč, z dnevno 2 K 65 v in mesečno vsakokrat pripadajočo draginjsko doklado, odnosno se odda mesto pisarniškega oficijanta.

Pravilno kolkovane in opremljene prošnje, ki morajo biti svojeročno spisane, naj se vložijo najkasneje do dne

15. aprila 1922.

pri podpisnem sodišču.

Prosilci se morajo predvsem izkazati z izpričevalom, da so dobro izurjeni v strojepisju, oni pa, ki še niso v državni službi, s šolskimi izpričevali, da so dovršili ljudsko šolo in da so zmožni slovenskega jezika v govoru in pisavi; tudi morajo priložiti prošnji rojstni in domovinski list, pravstveno izpričevalo in uradno izpričevalo državnega zdravnikarja, da so za zaproseno mesto sposobni. Končno morajo izkazati, da so izpolnili aktivno vojaško dolžnost ali pa da so je trajno oproščeni.

Prosilci s prvim pisarniškim izpitom in oni, ki so večji slovenski stenografiji, imajo prednost.

Vojni invalidi se opozarjajo na naredbo celokupne Narodne vlade z dne 20. novembra 1918, št. 115 Ur. l. Za take se priznavajo le oni, katerih možnost za delo se je vsled poškodb, dobljenih v vojni, zmanjšala najmanj za 20 odstotkov. Invalidnost morajo dokazati z izvidom nadpregleda, izdanim po eni ali drugi pukovski okružni komandi, odnosno po enem ali drugem vojnem okrogu naše države.

Vojni prostovoljci se opozarjajo na člene I., 2. in 8. uredbe o prostovoljcih z dne 18. decem-

bra 1919, št. 38 Ur. l. iz leta 1920., vojaški certifikatisti pa na predpise zakona z dne 19. aprila 1872, avstr. drž. zak. št. 60, člena IV. naredbe celokupnega ministrstva z dne 25. jan. 1914, št. 21 avstr. drž. zak., in naredbe celokupnega ministrstva z dne 23. marca 1918, avstr. drž. zak. št. 111.

Ker se oddado tudi mesta, ki se morda izpraznijo po objavi natečaja ali po premestitvi, naj invalidi, prostovoljci in certifikatisti v svojih prošnjah izrečno navedejo vsa mesta, za katere prosijo, ako bi se izpraznila.

Okrajno sodišče v Logatcu, oddelek I.,
dne 3. marca 1922.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Poverjenišstva in podružnice kakor posamezne naročnike opozarjamo, da poravnajo vse dosedaj sprejete še ne plačane izvode našega glasila, sicer se dotičnim prihodnji izvodi ne pošljejo več. Današnji izvod obsega 2 številki in stane 4 K.

Zakon

o začasni pomoči invalidom in rodbinam padlih, umrlih in pogrešanih vojakov kakor tudi nekaterih civilnih vojni žrtev.

Mi

ALEKSANDER I.,

po milosti božji in narodni volji
kralj Srbov, Hrvatov in Slovencev,

proglašamo in objavljamo vsem in vsakomur, da je zakonodajni odbor narodne skupščine kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev na podstavu člena 130. ustave sklenil v XXX. redni seji z dne 15. decembra 1921. in da smo Mi potrdili in potrjujemo, da je:

1. uredbo o začasni pomoči invalidom in rodbinam padlih, umrlih in pogrešanih vojakov z dne 14. februarja 1920. — „Službene Novine kraljevine Srba, Hrvatov i Slovenaca“ z dne 2. junija 1920., št. 112;¹

2. uredbo o izpremembah in dopolnitvah prednje uredbe z dne 25. marca 1921. — „Službene Novine kraljevine Srba, Hrvatov i Slovenaca“ z dne 21. aprila 1921., št. 89;²

3. uredbo o likvidaciji nerešenih prijav za invalidsko podporo v Srbiji in Črni gori z dne 26. oktobra 1920. — „Službene Novine kraljevine Srba, Hrvatov i Slovenaca“ z dne 30. decembra 1920., št. 292;

4. uredbo o izpremembah in dopolnitvah prednje uredbe z dne 21. februarja 1921. — „Službene Novine kraljevine Srba, Hrvatov i Slovenaca“ z dne 1. marca 1921., št. 46;

5. pravilnik za začasno nakazovanje pokojnin in dodatkov vojaškim invalidom in rodbinam padlih, umrlih in pogrešanih vojakov na ozemlju Banata, Bačke in Baranje z dne 9. februarja 1921. — „Službene Novine kraljevine Srba, Hrvatov i Slovenaca“ z dne 23. februarja 1921., št. 41;

6. pravilnik o opravljanju mojstrskega izpita v invalidskih reedukacijskih šolah z dne 9. februarja 1921. — „Službene Novine kraljevine Srba, Hrvatov i Slovenaca“ z dne 11. februarja 1921., št. 31;

7. uredbo o splošnem pregledu invalidov z dne 27. junija 1921. — „Službene Novine kraljevine Srba, Hrvatov i Slovenaca“ z dne 21. julija 1921., št. 160;³

seznamek uredb ministrstva za soc. politiko št. 1, 2, 3, 4, 5, 6 in 12 — „Službene Novine kraljevine Srba, Hrvatov i Slovenaca“ št. 195/21. — izpremeniti in da se glase:

ZAKON

o začasni pomoči invalidom in rodbinam padlih, umrlih in pogrešanih vojakov kakor tudi nekaterih civilnih vojni žrtev.

¹ Razglašen v „Službenih Novinah kraljevine Srba, Hrvatov i Slovenaca“ št. 294 izdanih dne 31. decembra 1921. (Prilog XIV. — 1921.)

² Uradni list pod št. 124 iz leta 1921.

³ Uradni list pod št. 125 iz leta 1921.

⁴ Uradni list pod št. 252 iz leta 1921.

I. poglavje.

Člen 1.

Osebe, ki imajo po tem zakonu pravico do državne pomoči, so:

A. Vojaški invalidi.

Za vojaškega invalida v zmislu tega zakona se smatra oni državljan:

- a) ki je po zakonu o ustroju vojske Srbije, Črne gore, Avstro-Ogrske, Bolgarije ali kakšne zavezniške države kot vojaški obveznik ali kot vojak kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev ali
- b) kot dobrovoljec ali četnik obojega spola ali kot vsaš za naše ujedinjenje vršil vojaško dolžnost in službo ter brez lastne krivde dobil rano ali izgubil zdravje ali ki se mu je zdravje poslabšalo, in sicer vse tolikanj, da se je njegova pridobitna sposobnost zmanjšala najmanj za 20%.

B. Vojni ujetniki.

Vojni ujetniki imajo ob pogojih prejšnje točke pravice vojaškega invalida, če so dobili poškodbo ali bolezen ali če se jim je ta poslabšala ob prisilnem delu v taboriščih.

C. Civilni invalidi.

Za civilnega invalida se smatra oni državljan obojega spola, ki je ob vojaških operacijah (bombardiranju, metanju bomb, eksploziji min, plinov, itd.) ali zbog sovražnih krutosti brez lastne krivde pretrpel isto kar vojaški invalid.

Č. Pogrešanci.

Za pogrešanca se smatra v zmislu tega zakona tisti, o katerem v roku leta dni po sklenjenem premirju ni bilo nobenega zanesljivega poročila.

D. Interniranci in konfiniranci.

To so tisti, ki jih je sovražnik iz vojaških ali političnih razlogov usmrtil, interniral ali konfiniral, njih siromašne rodbine in rodbine takih, ki so umrli v taboriščih ali za boleznijo, dobljeno ali poslabšano med internacijo ali konfinacijo.

E. Rodbine padlih, umrlih in pogrešanih vojakov.

Rodbine padlih, umrlih in pogrešanih vojakov imajo pravico do državne pomoči ob pogojih člena 20. tega zakona.

F. Tuji državljani.

Za tuje državljane — invalide in rodbine umrlih vojakov — v našem območju skrbi naša država, kolikor je to dolžna po mednarodnih pogodbah.

Člen 2.

Vrste pomoči.

Pomoč se daje:

1. z brezplačnim zdravljenjem in umetnimi udi (protezami);
2. s strokovnim poukom (profesionalno reedukacijo);
3. s podporo ob ustanovitvi ali izboljšavi samostojnega pridobitnega položaja;
3. a) z oddajanjem zemlje poljedelcem-invalidom kakor tudi sredstev za poljedelsko proizvodnjo;
4. s podeljevanjem pravice do prodajanja tobaka, srečk razredne loterije in drugih monopolnih predmetov;
5. z oddajanjem služb v javni upravi in v samoupravnih telesih;
6. z oddajanjem delovnih mest v javnih in privilegiranih podjetjih kakor tudi s posredovanjem za delo sploh;
7. z raznimi privilegiji;
8. z brezplačno vožnjo;
9. s pokojnino (invalidsko podporo);
10. s posebnim dodatkom;
11. s pogrebniimi stroški; in
12. s podpiranjem združb vojni invalidov.

II. poglavje.

Člen 3.

Brezplačno zdravljenje.

Vsak invalid ima pravico do ene začasne (delovne) imediatne in ene stalne (umetne) proteze. Semkaj spada tudi aparat, ki je primeren njega poškodbi in poklicu (pridobitni stroki).

Invalid ima pravico do dveh parov ortopedskih čevljev, ako so mu potrebni. Lahko jih dobi tudi pozneje, kakor pač razvidi zdravnik.

Proteze se izdelujejo v državnih delavnicah. Ministrstvo za socialno politiko odloči z naredbo do kolike višine naj se plačujejo tudi proteze, ki bi jih invalid sam po svoji volji naročil pri zasebnih podjetjih.

Proteze, ki jih invalid ni pokvaril hote ali iz malomarnosti, se popravljajo ob državnih stroških. Manjša popravila morajo biti resnično strokovnjaška ter ne smejo presežati zneska 50 dinarjev; drugače država ne plačuje popravil.

Ako invalid protezo, preden poteče rok, določen za njeno nošenje, pokvari ali izgubi, se mu da in nabavi proteza samo, če se je ta škoda zgodila brez njegove lastne krivde.

Pravico do brezplačnega, posebnega ali splošnega zdravljenja ima invalid za vse bolezni.

Bolezni, ki jih je dobil ali ki so se mu poslabšale v šestih mesecih, ko je bil razrešen vojaške službe ali ko se je vrnil iz ujetništva, se smatrajo, ako ni nasprotnih dokazov, kakor da jih je povzročila vojna ali da so se poslabšale spričo nje.

Za brezplačno zdravljenje je smatrati obenem zdravniško pomoč, zdravila, stroške za vzdrževanje v zavodih ali vsaj delno pomoč za vzdrževanje.

Ministrstvo za socialno politiko predpiše z naredbo način, kako je invalida napotiti na zdravljenje doma, v državnih, civilnih, vojaških, samoupravnih in zasebnih bolnicah, zdraviliščih in kopališčih.

Siromašna rodbina vojaškega invalida ima ob času njegovega zdravljenja pravico do njegovega osebnega dodatka v zmislu člena 21. tega zakona, ako je vzdrževanje rodbine bistveno zavisno od tistega, ki se zdravi.

III. poglavje.

Strokovni pouk.

Člen 4.

Vsak invalid se mora strokovno izučiti za svoj stari ali za kakršenkoli nov pridobitni poklic, ako je to z ozirom na njegove rodbinske razmere mogoče in potrebno, da se mu izboljša zdravstveno, duševno ali imovinsko stanje.

Pri vsaki invalidski bolnici ali pri vsaki državni oblastni invalidski upravi naj se sestavi strokovna komisija, ki naj vsakega invalida seznani z bistvom in lastnostmi posameznih poklicev ter mu preda, kateri in kakšen strokovni pouk mu je potreben ali najprikladnejši. V tej komisiji morajo biti tudi predstavniki invalidskih organizacij.

Člen 5.

Obrtni pouk (reedukacija) invalidov za rokodelske obrte se vrši v reedukacijskih šolah ministrstva za socialno politiko ali v reedukacijskih šolah za invalide, otvorjenih z odobritvijo tega ministrstva po zasebnikih, dobroteljskih organizacijah in tudi misijah.

Člen 6.

Koliko časa traja pouk v posameznih obrtih, določa šolska uprava sporazumno s strokovnimi učitelji-mojstri; toda trajati ne sme manj nego 6 mesecev ali več nego 12 mesecev.

Invalidi, ki dokažejo, da so pri kateremkoli mojstru ali kot samouki izvrševali obrt najmanj leto dni, pridobijo isto pravico do mojstrskega izpita iz rokodelskih obrtov kakor invalidi, ki so dovršili pouk v eni izmed zgoraj omenjenih reedukacijskih šol. To se ne tiče otsalih obrtov, določenih v členih 13. obrtnega zakona razen brivskega obrta.

Člen 7.

Po dovršenem pouku si pridobi vsak invalid pravico, da se zgleda k mojstrskemu izpitu.

Člen 8.

Mojstrski izpit strokovno izučenih invalidov je sestavljen iz dveh delov:

a) iz splošnega dela, kamor spadajo osnovna znanja: pisanje, čitanje, računanje, osnove knjigovodstva in dopisovanja in kmetijske enciklopedije, in

b) iz strokovnega dela, ki je samo praktičen.

Izpit se opravlja v šoli, kjer se je invalid učil obrta; če pa se je učil obrta pri zasebnih mojstrih ali če je samouk, opravlja izpit v eni zgoraj omenjenih šol, pri katerih so ustanovljene posebne komisije za mojstrske izpite invalidov.

Člen 9.

Pri vsaki reedukacijski šoli je komisija za mojstrske izpite strokovno izučenih invalidov sestavljena iz petih članov: Predsednik komisije je šef oddelka za strokovni pouk invalidskega oddelka pri ministrstvu za socialno politiko; drugega člana določa osrednji odbor združbe vojnih invalidov, po možnosti izmed članov invalidske krajevné rokodelske uprave; četrti član je upravitelj dotične invalidske šole.

Ti štirje člani so stalni ter se določajo na dve leti. Kot peti član poslujejo šolski mojstri, pri katerih so se invalidi učili onega obrta, iz katerega opravljajo izpit.

Smatra se, da je kandidat opravil izpit, ako so za to glasovali najmanj 3 člani, izmed katerih mora biti eden šolski mojster ali član obrtniške zbornice.

Člen 10.

Po opravljenem izpitu pošlje komisija v treh dneh poročilo invalidskemu oddelku ministrstva za socialno politiko in obrtniški zbornici o izidu opravljenih izpitov.

Člen 11.

Invalidi, ki opravijo mojstrski izpit, dobe diplomu in vse drugo, kar jim pripada po opravljenem izpitu, najkasneje v treh dneh po opravljenem mojstrskem izpitu. Diplomo izdado in podpišejo vsi člani komisije.

S to diplomu pridobijo invalidi osebno pravico, da protokolirajo obrt, kakor tudi vse druge pravice rokodelskih in ostalih mojstrov, ki so redoma izprašani. Ta pravica se ne tiče strokovnih delovodij, določenih v členu 4., odstavih 2., 3. in 5. obrtnega zakona.

Člen 12.

Ako invalid ne opravi izpita, sme nadaljevati pouk, če se zdi to komisiji primerno z ozirom na obrt, ki se ga uči, kakor tudi na poglobljenost in marljivost vajenčev (invalidov). Toda celokupni pouk nikakor ne sme trajati dalje nego 18 mesecev.

Ako kandidat iznova ne opravi izpita, se odpusti in izda se mu potrdilo o dobi njegovega pouka z dostavkom, da izpita ni opravil.

Stroške za izdajo mojstrske diplome trpi invalidski oddelk ministrstva za socialno politiko.

Določila členov 5. do 12. veljajo na ozemlju prejšnje kraljevine Srbije, Črnogore in Vojvodine; v ostalih novopridruženih krajinah pa ostanejo v veljavi tam veljavni obrtni zakoni in predpisi.

Člen 13.

Vsak invalid ima pravico do vzdrževanja za čas, dokler traja strokovni pouk.

Ako se invalid strokovno izučuje v zavodu, kjer dobiva stanovanje in hrano, ima pravico do popolnega vzdrževanja; ako pa se izučuje izvan takega zavoda, dobiva državno podporo, ki jo določi pristojna invalidska oblastna uprava.

Ob času strokovnega pouka ima invalid poleg pokojnine pravico do plače po dejanski vrednosti svojega dela; od te plače se mu mesečno izplačuje določen del, kapitalizirani ostanek pa dobi od koncu pouka. Ta plača znaša v prvem mesecu najmanj 1 dinar, v drugem 1½ dinarja, v tretjem in nadaljnjih mesecih pa najmanj 2 dinarja za vsak delovni dan.

Siromašna rodbina invalidova ima ob času njegovega strokovnega pouka pravico do njegovega osebnega dodatka, v zmislu člena 21. tega zakona.

Invalid, ki mu je strokovni pouk potreben, pa se ne bi hotel strokovno izučiti ali ki bi zamanj svoj pouk, izgubi pravico do ene ali do

več ali tudi do vseh vrst državne pomoči, razen pokojnine. Toda invalid, ki se vda beračenju, dasi bi se mogel strokovno izučiti in usposobiti za delo izgubi pravico tudi do pokojnine. O odvzemanju teh pravic odloča njegovo pristojno invalidsko sodišče (oblastni invalidski odsek).

Predstojnikom invalidskih šol in tečajev gre pravica, da, če je treba, disciplinarno kaznujejo invalide po predpisih hišnega reda za dotične zavode.

Strokovni pouk invalidov se v prvi vrsti vrši v javnih in zasebnih kmetijskih, obrtnih, trgovskih in drugih strokovnih šolah, kjer je to mogoče; v javni in samoupravni službi. Po potrebi sme ministrstvo za socialno politiko odpraviti tudi posebne invalidske šole in tečaje za kmetijski, obrtni, trgovski in drugi strokovni pouk invalidov. Istotako gre invalidom, njih otrokom in sirotam umrlih oseb iz člena 1. tudi po izpolnjenem 16. letu prvenstvena pravica, da se kot državni podpiranci pošiljajo na šolanje v inozemstvo.

Pohabljeni otroci osebnih invalidov, padlih vojakov, kakor tudi onih oseb, ki jih je sovražnik usmrtil iz vojaških ali političnih razlogov, se sprejemajo brezplačno v posebne invalidske šole.

Ministrstvo za socialno politiko določa po zaslišanju pridobitnih teles posamezna velika kmetijska, industrijska, trgovska in prevozna podjetja, ki morajo invalide sprejemati v strokovni pouk.

Minister za socialno politiko se pooblašča, da izda v sporazumu s pristojnimi ministrstvi naredbo, kako se skrajšaj doba pouka in olajšaj samostojni poklic strokovno izučnemu invalidu.

IV. poglavje.

Podpore ob ustanovitvi ali izboljšavi pridobitnega položaja in razne ugodnosti.

Člen 14.

Darila in posojila.

Invalidi, ki so dovršili strokovni pouk in opravil izpit za mojstre, prejmejo po finančni možnosti darilo v denarju za nabavo orodja potrebnega za izvrševanje dotičnega obrta. Nabavljeno orodje se smatra tri leta za državno svojino pod nadzorstvom invalidskega oddelka pri ministrstvu za socialno politiko (oblastnega invalidskega oddelka), ki ga jim sme odvzeti, ako se pokaže, da niso vredni darila.

Poleg tega prejmejo zgoraj omenjeni invalidi po finančni možnosti brezobrestno posojilo do 2000 dinarjev za dve leti, ne glede na vrsto obrta.

Če invalid ne bi uporabil tega posojila za namen, v katerega mu je bilo dano, ali če bi ga ne vrnil v roku, izgubi pravico do vseh vrst državne pomoči razen pravice do zdravljenja in pokojnine.

Gorenjo podporo v obliki darila smejo dobiti tudi oni invalidi, ki niso dovršili strokovnega pouka, ako se izkažejo z mojstrskim pismom, da so izučeni mojstri.

Podporo v obliki darila ali posojila smejo dobiti vsi invalidi in rodbine ostalih oseb, zaščitene s tem zakonom, ki jih spozna invalidski oddelk ministrstva za socialno politiko (invalidski odsek) sporazumno z združbami vojnih invalidov za vredne in dostojne te podpore.

Člen 15.

Podeljevanje pravice za prodajanje tobaka, srečk razredne loterije in drugih monopolnih predmetov.

Male prodajalnice tobaka se oddajajo izključno samo invalidom in siromašnim rodbinam padlih, umrlih in pogrešanih vojakov kakor tudi siromašnim rodbinam umrlih javnih uslužbencev.

Mestne male prodajalnice se oddajajo v prvi vrsti družbam vojnih invalidov. Iz dohodkov prodaje mora združba pokrivati plačo in ustrezní odstotek dobička (čistega zaslužka) osebja, zaposlenega pri prodaji. Od ostanka se steka v jamstveni fond, za kavcijo monopolni upravi, 50½, dokler ta fond ne doseže višine jamstva vseh tobačnih koncesij, podeljenih organizaciji; 25½ se steka v „Narodni fond za invalide in rodbine padlih vojakov“, ostanek pa gre v korist vseh članov organizacije.

Uprava državnih monopolov daje vsako leto 4‰ celokupnih dohodkov velike tobačne prodaje v blagajno „Narodnega fonda za invalide in rodbine padlih vojakov“.

Sedanjim imetnikom tobačnih prodajalnic, kolikor niso zaščiteni s tem členom, naj se te odpovedo. To morajo izvršiti komisije, sestavljene iz odposlancev ministrstva za socialno politiko, ministrstva za finance, invalidske organizacije in zastopnika dosedanjih imetnikov. Tem imetnikom se mora prodaja po pravno odmerjenem roku odvzeti ali pa se jim lahko, če to zahtevajo družabni obziri, pusti do nadaljnjega odločbe proti temu, da se tudi pri takih prodajalnicah vsem članom zavaruje delež pri dobičku v zmislu tega člena.

Sporazumno z ministrom za socialno politiko izda minister za finance vse potrebne podrobne predpise zlasti o olajšavi jamstva in nabavnih cen, o delitvi večjih prodajalnic na več manjših v eno večjo prodajalnico.

Del čistega dohodka državne razredne loterije, ki ga določi minister za kmetijstvo in vode sporazumno z ministrom za socialno politiko, se steka v „Narodni fond za invalide in rodbine padlih vojakov“.

Člen 16.

Službe.

1. Osebam iz člena 1., našim državljanom, se pridržuje izključna ali prvenstvena pravica do primernih mest v javni in samoupravni službi.

2. Osebe iz člena 1., katere so imele pred dogodkom, ki jim daje značaj oseb iz člena 1., eno izmed omenjenih služb, imajo pravico do te ali podobne službe, ako so zanjo telesno vsaj deloma, strokovno pa popolnoma sposobne. V tem oziru veljajo tudi zanje predpisi o strokovnem pouku invalidov.

3. Posebne komisije, ki jih sestavi minister za socialno politiko iz predstavnikov oblastev, označijo službe, predpišejo pogoje ter skrbe za to, da se ta službena mesta pravično porazdele.

Člen 17.

Delovna mesta in posredovanje za delo (posredovalnice za delo).

Osebe iz člena 1., katere so bile pred dogodkom, ki jim daje značaj oseb v zmislu tega zakona, zaposlene v javnem ali privilegiranim podjetju ali v podjetju, podpiranem iz javnih sredstev, imajo pravico do istega ali do podobnega položaja v istem podjetju. V ta namen se smejo delovna mesta odpovedati zdravim delavcem, v prvi vrsti tujcem.

Sporazumno s pristojnim ministrom in po zaslišanju pridobitnih naprav sme minister za socialno politiko zavezati večja kmetijska podjetja, da sprejmejo v delo invalide, ki so se tudi navzlic telesni poškodbi s posebnim strokovnim poukom usposobili za delo v dotičnih podjetjih.

Druge osebe imajo, ako so strokovno sposobne, za invalide v prvi vrsti pravico, da se sprejmejo na delovna mesta v omenjenih podjetjih.

Če nastane spor glede strokovne sposobnosti, reši to vprašanje posebna komisija, sestavljena iz predstavnikov državne inspekcije dela, invalidske organizacije, lastnika dotičnega podjetja in delavcev, zaposlenih pri njem. Ta komisija odloči, ako nastane spor, plačo po dejanski vrednosti dela. Državna pomoč ne sme biti vzrok, da bi se plača zmanjšala.

Ob podeljevanju novih privilegijev naj država zavezuje privilegirance, da v prvi vrsti zaposlujejo osebe iz člena 1.

Osebe iz člena 1. imajo pravico tudi do brezplačnega posredovanja za delo po poslujočih državnih posredovalnicah za delo.

Člen 18.

Razni privilegiji (koncesije).

Invalidskim organizacijam gre v prvi vrsti pravica pri podeljevanju raznih privilegijev (koncesij na gostilne, bioskope itd.), pri zakupu državne imovine in državnih dohodkov (lov, ribja lov itd.).

Ta podjetja lahko prevzemajo in vodijo invalidske organizacije v lastni upravi (režiji) ali pa jih sporazumno z državnim oblastvom v prvi vrsti odstopajo osebam iz člena 1. ali drugim privatnim osebam in podjetjem.

Osebe iz člena 1. imajo prvenstveno pravico:

a) do raznih prostih mest v zavodih, za ka-

tere plačuje država vzdrževalne stroške;

b) do ustanov (štipendij), ako niso v zmislu posebnih pravil pridržane drugim osebam;

c) do oprostitve od davkov in taks na vse vrste denarne in materialne pomoči v zmislu tega zakona in ostalih zakonov; rubežen (eksekucija) se sme pri njih vršiti samo za vzdrževanje (alimente) in za izplačilo posojil, prejetih v naprej na račun vseh vrst pomoči, ako so uporabljena v zmislu tega zakona;

č) do raznih prilegijev, podeljenih po predpisih o izvrševanju agrarne reforme;

d) invalidske organizacije, osebe iz člena 1. in njih pridobitne zadrage in združbe, katerih člani so v prvi vrsti osebe iz člena 1., imajo prvenstveno pravico pri nabavah predmetov, potrebnih za javno upravo.

Točki a) in b) tega člena veljata za otroke tudi po izpolnjenem 16. letu.

Člen 19.

Brezplačna vožnja.

Invalid ima pravico do brezplačnega odhoda in povratka po železnici, ladji, s poštnim vozom in državnim avtomobilom, če potuje po oblastveni naredbi na zdravniški pregled, zaradi izdelave in popravila proteze, če potuje v bolnico, zdravilišče, kopališče ali šolo.

Invalid, ki se ne more gibati, ima, ako je siromašnega stanja, pravico, da ga na vozu prepelejo do postaje ali pristanišča.

Voz nabavi občina, iz katere odhaja invalid; občini pa ministrstvo za socialno politiko na njeno zahtevo povrne stroške.

V. poglavje.

Člen 20.

Pokojnine.

I. Vojaški invalidi in rodbine padlih, umrlih in pogrešanih vojakov kakor tudi njim pridobljene osebe uživajo pokojnino po nastopnih zakonih in uredbah:

1. V Srbiji in Črni gori: po zakonu o podpori vojnih invalidov in rodbin padlih, za ranami umrlih ali pogrešanih vojakov z dne 8. julija 1878. s poznejšimi izpremembami in dopolnitvami z dne 19. januarja 1883.; 26. aprila 1881.; 3. januarja 1883.; 26. julija 1886.; 28. marca 1888.; 24. januarja 1896.; 29. julija 1898.; 10. aprila 1902. in 10. aprila 1914.

Zakon o podpori vojaških invalidov z dne 10. aprila 1914. se mora razširiti na invalide in rodbine vojakov, padlih iz leta 1875. To velja tudi za invalide-vstaše, dobrovoljce in četnike iz Srbije in Črne gore z všteto Staro Srbijo, Bosno in Hercegovino.

2. V Hrvatski in Slavoniji, Bosni in Hercegovini in v Banatu, Bački in Baranji: po bivšem ogrskem zakonskem članku LI. iz leta 1875. in po zakonskem članku XX. iz leta 1887. z vsemi poznejšimi izpremembami in dopolnitvami.

3. V Sloveniji: a) po zakonu z dne 27. decembra 1875., drž. zak. št. 158, in po zakonu z dne 27. aprila 1887., drž. zak. št. 41, z vsemi poznejšimi izpremembami in dopolnitvami in b) po uredbi Narodne vlade SHS., „Uradni list“ XXVII. iz leta 1918.

4. V Dalmaciji: po zakonih in uredbah, navedenih pod točko 3. a), za vojnike-invalida pa po naredbi pokrajinske vlade za Dalmacijo, po kateri prejemajo invalidi za vsakih 10% nesposobnosti 100 kron na leto kot osnovno pokojnino.

II. Izza dne 1. aprila 1921. in v bodoče imajo v Srbiji in Črni gori pravico do invalidske podpore tudi one rodbine padlih, umrlih in pogrešanih vojakov, ki jim podpora prej ni bila prisojena, ker so plačevale več nego 15 dinarjev neposrednega davka, ali pa jim je bila prisojena, toda pozneje zaradi poviška davka ustavljena, ali ki se vobče niso prijavile za podporo, ker so plačevale več nego 15 dinarjev neposrednega davka. V vseh teh primerih imajo take rodbine pravico do invalidske podpore, samo če ne plačujejo več nego 30 dinarjev neposrednega davka.

III. Triletni rok prijave za rodbine vojakov iz vojen leta 1912. in 1913. za zahtevo invalidske podpore, ki je določen v členu 35. zakona o podpori vojaških invalidov, teče po preteku 6 tednov od dne objavljene demobilizacije leta 1920.

IV. Istotako imajo izza dne 1. aprila 1921. in v bodoče pravico do invalidske podpore tudi one osebe, našete v členu 3. zakona o podpori vojaških invalidov kakor tudi rodbine padlih, umrlih in pogrešanih vojakov, ki imajo po smrti invalidovi še hranitelja ali dobe takega hranitelja pozneje, toda samo, če plačuje ta hranitelj manj nego 30 dinarjev neposrednega davka.

V. Ta pravica do podpore izza dne 1. aprila 1921. in v bodoče se priznava tudi onim invalidom, odnosno njih rodbinam, kakor tudi rodbinam padlih, umrlih in pogrešanih vojakov, kateri so, prebivši vse težave pri obrani domovine leta 1915., zapustili meje kraljevine Srbije pred letom 1912. ter po vplivu splošne iznemoglosti in negotovosti o prihodnosti domovine, ker niso bili obveščeni o namenu in možnosti nadaljnjega umikanja — izgubili pogum ter so se vdali sovražniku. Ta pravica do podpore se priznava samo onim, ki so bili v vojski redovi ali kaplari.

VI. Izza dne 1. aprila 1921. in v bodoče se v Sloveniji iznova priznava pravica do pokojnine invalidom, ki so jih po ujedinenju naša pristojna oblastva spoznala za invalide z 20 do 25% invalidnosti. Ti prejemajo toliko pokojnine, kolikršno prejemajo v Slovenci invalidi s 25 do 50% invalidnosti.

VII. Na ozemlju Banata, Bačke in Baranje se podeljujejo zaostale pokojnine izza dne 1. novembra 1919.

VIII. V novopridruženih pokrajinah se priznava od prvega dne onega meseca, ki bo prvi po razglasitvi tega zakona, pravica do pokojnine v znesku vdovske pokojnine tudi roditeljem in nedoletnim bratom in sestram, ako so te osebe siromašnega stanja, t. j. ako ne plačujejo več nego 30 dinarjev neposrednih davkov, v katere se ne všteta osebni davek, pa tudi ne invalidski davek in davek na pokojnino, ako so nesposobne za pridobitno delo in ako je bil padli vojak njih edini ali glavni hranitelj ter ni ostavil svoje vdove ali svojih sirot. Vse zgoraj omenjene osebe ne smejo prejemati več, nego bi prejemale vdova padlega vojnika.

IX. Otroci smejo tudi po polnoletnosti uživati državno pomoč, ako dokažejo, da si zbog telesnih ali duševnih hib ne morejo ničesar služiti, ali če se šolajo, do izpolnjenega 23. leta.

X. Ženi in otrokom pogrešanih vojakov se priznava začasna pokojnina po onih zakonih za vojaške invalide, ki veljajo v krajih njih stalnega bivališča, dokler se zanesljivo ne ugotovi smrt njih branitelja ali dokler se ta ne vrne.

XI. Pravica do pokojnine se priznava ob pogoju, da ne plačujejo neposrednih davkov več nego 30 dinarjev — v ta davek pa se ne sme všteti ne osebni davek ne invalidski davek ne davek na pokojnino — tudi rodbinam onih oseb, ki jim je sovražnik iz vojaških ali političnih razlogov vzel življenje ali ki so umrle zbog konfiniranja ali interniranja.

XII. Pravico do pokojnine vojaškega invalida imajo ob pogoju, da ne plačujejo neposrednih davkov več nego 30 dinarjev, v katere pa se ne všteta ne osebni davek ne invalidski davek ne davek na pokojnino, tudi bivši interniranci in konfiniranci, nadalje one žrtve sovražne krutosti, ki so spričo nje oboleli ali ki se jim ji zdravstveno stanje tolikanj poslabšalo, da so postale nesposobne v zmislu člena 1. tega zakona.

XIII. Vdova v zmislu tega zakona ne izgubi pravice do pokojnine, ako se omoži z vojaškim invalidom, čigar pridobitna nesposobnost znaša več nego 50 odstotkov invalidnosti. Ako se omoži s kom drugim, se ji da, če ni zanjo veljavni zakon zanjo ugodnejši, takoj po poroki za opremo znesek dvoletne njene pokojnine brez dodatka, o katerem govori člen 21. tega zakona. — Ta velja samo za one vdove, ki so edine uživalke pokojnine, t. j. ki nimajo otrok ne roditeljev.

XIV. Prisojanje pokojnin spada v pristojnost ministrstva za socialno politiko.

V Srbiji in Črni gori odločajo o pravici do pokojnine posebna invalidska sodišča pri okrožnih zaščitah invalidov, dece in mladine, v novopridruženih pokrajinah pa invalidski odseki oddelka za socialno politiko pri pokrajinskih upravah.

VI. poglavje.

Člen 21.

Dodatek.

Osebam, ki imajo po členu 20. tega zakona pravico do podpore ali do pokojnine, se priznava mesečni dodatek ob teh-le pogojih:

I. Popolni invalidi:

t. j. oni, ki so: popolnoma slepi, popolnoma bebasti, popolnoma odreveneli v vseh sklepih, popolnoma ohromeli na celi eni strani (haemiplegia), neozdrav, no na obeh straneh ohromeli v živčnem pletežu (plexus), oni, ki so izgubili obe roki ali nogi do blizu kolkov ali iz kolkov ali hkrati eno roko in eno nogo, oni, ki so hkrati ohromeli v obeh nogah, mehuru in črevesu vsled poškodbe hrbtenjače, prejemajo 240.— 300.—

O priznavanju dodatkov za invalide te vrste odloča invalidski oddelek ministrstva za socialno politiko (oblastni invalidski odsek), ki tudi za vse druge nedovršene procese težkih bolezni v razvoju, n. pr.: progresivna paraliza, tuberkuloza v progresivnem stanju, sušenje hrbtenjače (tabes) v vsakem primeru posebe določa pomoč po stanju bolezni.

II. Težki invalidi:

t. j. oni od 70% do 100% invalidnosti, prejemajo 56.— 70.—

III. Polinvalidi:

z vsaj 50% do 60% invalidnosti prejemajo 28.— 35.—

IV. V Sloveniji in Dalmaciji se zaradi večje osnovne pokojnine znižujejo zgoraj določeni dodatki za toliko, za kolikor ne bi smel skupni znesek pokojnine presežati vsote, ki jo prejema v ostalih novopridruženih pokrajinah kot pokojnino, ranjeniški dodatek in dodatek po tem zakonu invalid-redov iste kategorije.

V. Sprednje dodatke uživa invalid tudi, ako se začasno brezplačno zdravi ali izučuje.

VI. Rodbina, v kateri sta največ dva zakonska ali nezakonska, a za svoja priznana otroka padlega, umrlega ali pogrešanega vojnika ali njegovih bratov ali sester ali enih in drugih največ dva:

- a) pod izpolnjenim 16. letom;
- b) ako se šolata — do izpolnjenega 23. leta;
- c) brez omejitve na leta, ako se potrdi z zdravniškim izpričevalom njiju stalna pridobitna nesposobnost, prejema ne glede na število ostali rodbinskih članov 40.— 50.—

VII. Dodatek, določen v točki VI. tega člena, se priznava tudi onim rodbinam padlih, umrlih in pogrešanih vojakov, v katerih ni takih otrok, ki govori o njih točka VI., ob pogoju:

- a) da je vdova starejša nego 45, roditelji pa starejši nego 50 let;
- b) vdovam mlajšim nego 45, roditeljem pa mlajšim nego 50 let, ako se z izpričevalom državnega zdravnika potrdi njih stalna nesposobnost za vsako pridobitno delo.

VIII. Nepreskrbljene vojne sirote brez očeta in matere pod izpolnjenim 16. letom prejemajo:

- a) ako je ena edina nepreskrbljena sirota v rodbini 48.— 60.—
- b) ako sta dve nepreskrbljeni siroti v rodbini 72.— 90.—
- c) ako so tri nepreskrbljene sirote v rodbini 96.— 120.—

Rodbine, v katerih so samo sirote brez očeta in matere, ki so že izpolnile 16. leto, prejemajo dodatek 40.— 50.—

IX. Invalidi-rezervni častniki in rodbine padlih, umrlih in pogrešanih rezervnih častnikov v novopridruženih pokrajinah prejemajo dodatke po veljavnih zakonih in uredbah.

Invalidi rezervni častniki, ki jih je v zmislu točke 1. tega člena smatrati za popolne invalide, in rodbine padlih, umrlih in pogrešanih rezervnih častnikov, ki jim pripada pokojnina po srbskem zakonu o podpori vojaških invalidov iz leta 1914., prejemajo 360.— 450.—

Invalidi-rezervni častniki s 70 do 100% invalidnosti prejemajo 300.— 375.—

Invalidi-rezervni častniki z vsaj 50 do 60% invalidnosti prejemajo 240.— 300.—

X. Otrokom osebnih invalidov iz točk I., II., III. in IV., otrokom, bratom in sestram iz točk VI. in VII., rezervnih častnikov in rodbin padlih, umrlih in pogrešanih častnikov iz točke IX. tega člena se priznava, če so pod 16. letom ali, če se šolajo, do izpolnjenega 23. leta ali do smrti, če se potrdi z izpričevalom državnega zdravnika njih stalna pridobitna nesposobnost, za vsakega otroka, odnosno brata ali sestro posebe preko števila 2 mesečno še 8, odnosno 10 dinarjev, kakor pač imajo svojo hišo ali pa morajo plačevati stanarino.

Tem se enačijo sirote brez očeta in matere vsaka posebe preko števila 3, ako so izpolnjeni tudi vsi drugi pogoji te točke.

XI. V znak priznanja za njih žrtve za našo osvoboditev in naše ujedinjenje se priznava vojaškim invalidom, rodbinam padlih, umrlih in pogrešanih vojakov in vojnim sirotam brez očeta in matere v Srbiji in Črni gori, v novopridruženih pokrajinah invalidom - dobrovoljcem in rodbinam padlih, umrlih in pogrešanih vojakov-dobrovoljcev, ki jim pripada podpora po srbskem zakonu o podpori vojaških invalidov iz leta 1914., a v vsej državi bivšim internirancem in konfinirancem kakor tudi onim žrtvam sovražne krutosti, ki so spričo nje postale invalidi, in rodbinam onih oseb, ki jim je sovražnik vzel življenje ali ki so zbog konfiniranja ali interniranja umrle — dodatek v dvojnem znesku ob pogojih točk II., III., VI., VII., VIII., IX. in X. tega zakona.

XII. Pravice do dodatka nimajo:

- a) osebe, ki že prejemajo iz javnih, t. j. državnih ali samoupravnih sredstev draginsko doklado;
- b) osebe, ki so prejele od agrarne reforme brezplačno zemljišče, bodisi v last, bodisi v brezplačno uživanje;
- c) otroci, brezplačno oskrbovani v zavodu;
- č) osebe, ki plačujejo več nego 30 dinarjev neposrednjega davka.

Znesek 30 dinarjev se določa v posameznih oblastvih čisto brez vsakršnih pribitkov na podstavi davčnih zakonov, ki so v dotični oblasti veljali v finančnem letu 1920./1921. Povišba davkov, ki izhaja iz poznejših izprememb davčnih, odnosno finančnih zakonov, kakor tudi invalidski davek, davek na pokojnino in osebni davek se ne vpoštevajo pri določanju zneska 30 dinarjev.

Člen 22.

Inozemskim državljanom in onim osebam, ki imajo po saintgermainski, neuillyjski in trianonski mirovni pogodbi pravico opcije, se izplačujejo njih pokojnina in dodatki, ako se tuja država izjavi, da naši državi povrne izplačane zneske, če bi dotična oseba pridobila državljanstvo one države.

Vse osebe in rodbine takih oseb, ki so državljani kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev, pa so onesposobljene ali so padle kot dobrovoljci-neobvezniki bivše Avstro-Ogrske, Bolgarije ali druge sovražne vojske, nimajo pravice do pomoči v zmislu tega zakona.

Člen 23.

Pogrebni stroški.

Siromašnim vojaškim invalidom mora ministrstvo za socialno politiko (oblastni invalidski odsek) določiti za pogrebne stroške najmanj 300 dinarjev.

VII. poglavje.

Člen 24.

Izguba pravice do pomoči.

Pravico do vsake vrste pomoči po tem zakonu izgube in krivi so v zmislu kazenskega zakona in vzajemno odgovorni za škodo, storjeno državi, vsi tisti, ki po krivični poti pokušajo doseči ali pomagati ali v resnici dosežejo ali pomagajo komurkoli, da pride do pomoči v zmislu tega zakona.

Osebam, o katerih dožene preiskava, da zlorablajo razne vrste pomoči, ker se vdajajo beračenju, pijanstvu, igranju, vlačugarstvu ali podjetjem, naperjenim zoper državo, ali namenoma ali iz zanikrnosti v znatni meri zanemarljajo sebe ali svojo rodbino v materialnem ali moralnem oziru, je moči za vselej ali za določen čas odvzeti eno ali več ali pa tudi vse vrste državne pomoči.

Take osebe sme ministrstvo za socialno politiko spraviti v posebne reedukacijske zavode ali jih preskrbeti kako drugače; njih nedolžnim siromašnim rodbinam pa sme dodeliti pomoč, odvzeto njih rodbinskemu članu, ali pa poskrbeti zanje, kakor to zahteva vsak posamezni primer.

O odvzemanju teh pomoči odloča pristojno invalidsko sodišče (invalidski oblastni odsek).

VIII. poglavje.

Člen 25.

Organizacija invalidov in rodbin padlih vojakov.

Vse osebe, ki prejemajo po tem zakonu državno pomoč, se morajo združiti v okrožne (županijske, oziroma kotarske (okrajne), invalidske odbore in po potrebi tudi v sreske (kotarske okrajne, mestne) in krajevne invalidske podobore. Okrožni invalidski odbori ene oblasti naj se združijo v oblastni invalidski odbor, oblastni odbori pa naj se združijo v eno „Invalidsko združbo“ (udruženje) kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev.

Pravila invalidskih združb potrjuje ministrstvo za socialno politiko.

Invalidske združbe imajo pravico, da pri vseh oblastvih zastopajo svoje člane, zlasti pa da sodelujejo in uživajo razne pravice in ugodnosti v zmislu tega zakona in drugih zakonov.

IX. poglavje.

Člen 26.

Državni invalidski organi.

Ministrstvo za socialno politiko ima za svoje neposrednje podrejene organe za posle po tem zakonu:

A. V Srbiji in Črni gori:

I. Okrožne zaščite invalidov, dece in mladine z ukaznim tajnikom kot predstojnikom pisarne. V pristojnost okrožnih zaščit invalidov, dece in mladine spada:

1. da vodijo evidenco in socialno statistiko vseh oseb, ki prejemajo v dotičnem okrožju državno pomoč po tem zakonu;

2. da izvršujejo ta zakon in druge zakone, kolikor ne bi spadalo to izvrševanje v pristojnost drugega oblastva; posebno pa:

- a) sprejemajo prošnje, pritožbe, potrjujejo izjave, podajajo predloge za razne vrste pomoči;
- b) izvršujejo odloke in podpore po naročilu oblastev ter nadzirajo pravilno uporabo raznih podpor;
- c) pošiljajo invalide na zdravljenje, na strokovni pouk, na službo ali delovno mesto;
- č) imajo v razvidnosti vse privilegije, službe in delovna mesta, s katerimi bi se mogle koristiti osebe, zaščitene s tem zakonom;
- d) izdajajo objave za brezplačno potovanje;
- e) vzdržujejo zvezo z invalidskimi združbami in dobrodelnimi napravami v okrožju;
- f) nadzirajo delo invalidskih združb v okrožju.

II. Pri vsaki okrožni zaščiti invalidov, dece in mladine posluje invalidsko sodišče, ki ga sestavljajo: en ukazni uradnik (po možnosti pravnik), en predstavnik okrožnega invalidskega odbora in en tajnik okrožne zaščite invalidov, dece in mladine.

Prva dva člana invalidskega sodišča postavja ministristvo za socialno politiko, in sicer: ukaznega uradnika na predlog predsednika prvostopnega sodišča, predstavnika invalidov na predlog okrožnega invalidskega odbora, kjer pa takih ni, na predlog osrednjega odbora združbe vojnih invalidov.

Predstavniki invalidov in rodbin padlih vojakov smejo biti tudi ženske.

Vsak član invalidskega sodišča mora imeti dva namestnika.

Pri vsakem invalidskem sodišču posluje državni zastopnik, ki ga določi izmed svojih uradnikov predsednik prvostopnega sodišča v dotičnem okrožju. Za zastopnika države za Beograd in beograjsko okrožje določa državni pravni branitelj enega izmed svojih uradnikov.

III. V Beogradu posluje vrhovno invalidsko sodišče, ki razpravlja v poslednji stopnji o pridobitvi in izgubi invalidske podpore. Vrhovno invalidsko sodišče sestavljajo: en sodnik, ki ga določi minister za pravosodje, en predstavnik ministra za socialno politiko, en predstavnik ministra za finance in en predstavnik invalidov in rodbin padlih vojakov, ki ga določi ministristvo za socialno politiko na predlog osrednjega odbora združbe vojnih invalidov.

Vsak član vrhovnega invalidskega sodišča ima svojega namestnika.

Po potrebi sme minister za socialno politiko ustanoviti več oddelkov vrhovnega invalidskega sodišča, ukiniti posamezne okrožne zaščitne invalidov, dece in mladine in invalidska sodišča, njih posle pa dodeliti drugi okrožni zaščitni invalidov, dece in mladine ali drugemu invalidskemu sodišču.

B. V novopridruženih krajinah.

IV. Pokrajinske, odnosno oblastne uprave z oddelki za socialno politiko in invalidski odsek v Novem Sadu.

V njih pristojnost spadajo vsi posli pod točkama I. in II. tega člena; zlasti pa:

- ustanavljajo, upravljajo in nadzirajo razne zavode za zdravljenje, skrbe za strokovni pouk in družabno izboljševanje stanja oseb, ki so zaščitene s tem zakonom;
- sestavljajo in vodijo komisijo v zmislu členov 4., 9., 15., 16. in 17. tega zakona;
- vzdržujejo zvezo z dobrodelnimi napravami in oblastnimi invalidskimi odbori ter nadzirajo njih poslovanje.

Posle, navedene v prejšnjem odstavku pod a), b) in c), izvršuje za Srbijo in Črno goro ministristvo za socialno politiko neposredno.

X. poglavje.

Člen 27.

Postopek.

A. Prijava za pregled osebnih invalidov.

Vsakdo, ki je dobil poškodbo ali bolezen, ali se mu je ta poslabšala, ker je opravljal vojaško službo, ali iz enega izmed drugih razlogov člena 1., se mora prijaviti za pregled pri občini, v kateri stanuje in ki zahteva od njega vse dokaze o njegovi vojaški službi, o vzroku in vrsti onesposobljenosti ter izpolni predpisani obrazec za zaslišanje.

Prijava sme vložiti sam osebno ali pa kdo drugi v njegovem imenu.

Občina vroči zaslišanje komandi pristojnega vojnega okrožja z listinami vred.

Za osebe, ki bivajo v inozemstvu, izpolnjuje zavodih, izpolnjuje zaslišanja uprava dotičnih zavodov.

Za osebe, ki bivajo v inozemstvu, izpolnjujejo zaslišanja diplomatski ali konzularni predstavniki naše države v inozemstvu.

Člen 28.

Komisija za pregled invalidov.

Komisija za pregled invalidov je lahko ambulatna ali stalna s sedežem pri komandi vsakega vojnega okrožja; sestavljena pa je tako-le: en višji častnik, ki je predsednik komisije, dva zdravnika, izmed katerih je eden vojaški in drugi civilni, en predstavnik okrožnega invalidskega odbora in en predstavnik ministristva za socialno politiko.

Člen 29.

Komandant vojnega okrožja obvesti občino o dnevu in kraju pregleda dotičnega invalida, ki mora na določeni dan priti pred komisijo na pregled.

Kdor ne pride pravočasno na pregled in ne opraviči izostanka, tega kaznuje pristojno oblastvo na predlog komisije z izgubo invalidske podpore in invalidskega dodatka do novega pregleda.

Člen 30.

Na podstavi aktov in izjave predstavnikov one občine, iz katere je invalid, se ugotovi identiteta onega, ki naj se pregleda.

Da se ugotovi, ali se more komu po členu 1. tega zakona priznati invalidski značaj (klasifikacija), se prečitajo vsi akti, ki se ga tičejo; vsi člani komisije pa imajo pravico do vprašanj, da se čim bolje pojasni način in okoliščine, v katerih je dotična oseba dobila poškodbo ali bolezen ali se ji je ta poslabšala, in da se dožene, ali ni invalid sam kriv, da je dobil poškodbo ali bolezen ali da se mu je poslabšala.

Potem odločijo vsi člani komisije z večino glasov, ali je dotično osebo smatrati za invalida. Ako spozna komisija koga za sposobnega za vojaško službo, poroča o tem komandi pristojnega vojnega okrožja, da ga uvrsti za vojaško dolžnost po letih starosti, odnosno da mu odmeri vojnico (vojaško takso).

Potemtakem se lahko kdo do izvestne stopnje spozna za invalida, obenem pa za sposobnega za izvestno vojaško službo.

Če pregledanec ni spoznan za invalida, se izda pismena odločba, ki jo podpiše predsednik ter jo takoj priobči pregledancu.

Člen 31.

Če komisija spozna, da ima pregledanec invalidske pogoje po členu 1., ga zdravnika natančno preiščeta in točno ugotovita vrsto in težo poškodbe in bolezni, uporablja vse znanstvena sredstva in „Navodilo za oceno onesposobljenosti pri invalidih“, ki ga je predpisalo ministristvo za socialno politiko z naredbo I. br. 15.586 z dne 11. junija 1921.

V težkih in sumljivih primerih pošlje komisija invalida na opazovanje v bolnico ali zahteva mnenje od specialista, invalidu pa določi dan in kraj naknadnega pregleda.

Diagnozo poškodbe ali bolezni in stopnjo nesposobnosti podpišeta oba zdravnika. Ako bi se oba zdravnika ne strinjala o diagnozi in stopnji nesposobnosti, poda mlajši ločeno in obrazloženo mnenje, komisija pa pošlje ves predmet specialistu, da odda svoje mnenje, na katerega podstavi komisija potem odloči.

Člen 32.

Na podstavi „Navodila za bceno onesposobljenosti pri invalidih“ določita zdravnika procent invalidove splošne pridobitne nesposobnosti, pri čemer se ne vpoštevata, ako se je po invalidovi osebni krivdi poslabšala.

Zdravnika tudi ugotovita, ali je nesposobnost stalna ali začasna; ako je začasna, določita, koliko časa utegne trajati poškodba ali bolezen.

Celokupna komisija določi potem z večino glasov, ali je mogoče ugotovljeni procent zaradi posebnih razmer, zlasti pa zaradi invalidove višje starosti in s tem združene teškoče za izučbo novega poklica, povišati za bližnjo višjo stopnjo, odnosno ali se sme določiti onemu, ki bi mu po „Navodilu za oceno onesposobljenosti pri invalidih“ ne pripadal invalidski značaj, najnižja za to potrebna stopnja, t. j. 20 odstotkov.

Komisija razpravlja in odloča tajno. Ustno priobči invalidu odločbo komisije o stopnji njegove pridobitne nesposobnosti predsednik vpričo vseh članov komisije.

Člen 33.

Invalide, ki bivajo v inozemstvu, a so naši državljani, pošilja naš diplomatski ali konzularni predstavnik v dotični državi zaradi ocene njih pridobitne nesposobnosti k zdravnikom, ki jih določi sam, ter vroči zdravniški izvid z zaslišanjem vred komandi vojnega okrožja, kamor je invalid pristojen, domovinska pregledna komisija pa odloči na podstavi teh aktov o vojaški in civilni sposobnosti dotične osebe.

Člen 34.

Zoper odločbo komisije ima invalid pravico pritožbe na superrevizijsko komisijo v 8 dneh od dne, ko prejme odločbo.

Invalid ima pravico pritožbe:

- če se je materialno prekršil zakon;
- zoper zdravniško diagnozo; in
- zoper določeni procent nesposobnosti za splošno pridobivanje.

Pritožba se vroči komandi vojnega okrožja, v katere območju se je pregled izvršil, neposredno ali po občini ali po pošti.

V 3 dneh po pregledu izda komisija invalidu samo potrdilo, da je bil na pregledu, ter označi v njem diagnozo in procent onesposobljenosti.

Ako invalid v 8 dneh ne vložil pritožbe, postane odločba komisije izvršna in komanda pristojnega vojnega okrožja mu izda invalidsko izpričevalo, odnosno začasno objavo, ako je spoznan za začasnega invalida.

Člen 35.

Superrevizijsko komisijo tvori redna divizijska superrevizijska komisija, v katere območju se je pregled izvršil; vanjo spadajo še en civilni zdravnik, en predstavnik ministristva za socialno politiko in en predstavnik združbe vojnih invalidov.

Da izda superrevizijska komisija odločbo, uporablja vsa sredstva moderne znanosti in zahteva mnenje strokovnjakov, odnosno pošlje invalida na opazovanje v bolnico.

Člen 36.

Superrevizijska komisija potrjuje ali izpreminja odločbo prve komisije ter vodi po potrebi potrebna poizvedovanja.

Če izpremeni odločbo prve komisije, izda invalidu superrevizijsko izpričevalo.

Če se vloži pritožbo zoper odločbo prve komisije:

- glede diagnoze, pregleda superrevizijska komisija invalida iznova, odloči o vrsti in teži njegove poškodbe ali bolezni ter ugotovi stopnjo nesposobnosti;
- glede prisojene stopnje invalidnosti odloči superrevizijska komisija na podstavi aktov.

Člen 37.

Zoper odločbo superrevizijske komisije ni nobene nadaljne pritožbe.

Če je bila odločba izrečena v odsotnosti invalidov, ta pa dokaže, da je bil iz utemeljenih razlogov zadržan priti, o čemer odloči superrevizijska komisija, se vzame njegov predmet iznova v pretres.

Člen 38.

Glede povračila stroškov veljajo za one člane preglednih komisij, ki so državni uradniki, veljavni zakoni in veljavne uredbe ter zadevajo za vojaške uradnike ministristvo za vojno in mornarico, za civilne pa ministristvo za socialno politiko.

Predstavniku invalidskega okrožnega odbora se priznava kot odškodnina in nagrada po 10 dinarjev od predmeta, toda najmanj 30 in največ 50 dinarjev na dan.

Zdravnikom-uradnikom in neuradnikom se priznava za vsak predmet po 10 dinarjev, a najmanj 50 in največ 100 dinarjev na dan, ne glede na to, ali je komisija ambulatna ali stalna.

Za civilne osebe, ki so člani preglednih komisij, veljajo glede povračila voznih in drugih potnih stroškov predpisi in uredbe o povračilu stroškov za službena potovanja ukaznih uradnikov s plačo pod 5000 dinarji, odnosno pod VII. činovnim razredom.

Zdravnikom-specialistom, od katerih se zahteva mnenje, določa nagrado ministristvo za socialno politiko, odnosno njegovi podrejeni organi, na predlog komisije, ki je zahtevala mnenje.

Člen 39.

Na dan pregleda dobivajo invalidi od komande vojnega okrožja ono denarno hrano, ki jo dobivajo vojaki dotične, odnosno najbližje garnizije. Za pol dne se ne daje denarna hrana.

B. Prijava za invalidsko podporo (pokojnino).

Člen 40.

Osebni invalidi in ostale osebe, navedene v členu 1. tega zakona, kakor tudi rodbine padlih,

umrlih in pogrešanih vojakov morajo vlagati prijave za invalidsko podporo (pokojnino):

v Srbiji in Črni gori pri invalidskem sodišču okrožne zaščite invalidov, dece in mladine;

v novo pridruženih pokrajinah invalidskemu odseku oddelka za socialno politiko pri pokrajinski upravi, na ozemlju Banata, Bačke in Baranje pa pri invalidskem odseku ministrstva za socialno politiko v Novem Sadu.

Invalidsko sodišče (invalidski odsek) zahteva od komande vojnega okrožja ali drugih oblastev vse podatke, s katerimi razpolagajo in kateri so potrebni za pridobitev pravice do invalidske podpore.

Potem vroči invalidsko sodišče (invalidski odsek) ves predmet z vsemi zbranimi podatki pristojnemu občinskemu uradu, da zbere s sodelovanjem krajevnih uradov še vse druge podatke, potrebne za odločbo o dotični invalidski podpori.

Zbiranje potrebnih podatkov morajo občinski urad in drugi uradi smatrati za jako nujno stvar in občinski urad mora zbrane podatke vrniti invalidskemu sodišču (odseku) najkasneje v 14 dneh po prejemu.

Člen 41.

Ako ni uradnih dokazov o izvestnem podatku ali izvestni činjenici, naroči invalidsko sodišče (invalidski odsek) občinskemu uradu ali političnemu (policijskemu) oblastvu, naj zaslisi priče, na katere se je skliceval prosilec v dokaz svojih navedb. Priče morajo svojo izpovedbo potrditi s prisego.

Ako pa prosilec v svoji prijavi ni imenoval prič, ki bi s svojo izpovedbo potrdile resničnost prosiščevih navedb, naroči invalidsko sodišče (invalidski odsek) občinskemu uradu ali političnemu (policijskemu) oblastvu, naj pozove prosilca, da imenuje bodisi svoje vojne tovariše in samovidce, bodisi druge osebe, ki bi mogle s svojimi izpovedbami potrditi resničnost njegovih navedb; nato naj jih kot taki zasliši ter jih zapriseže na njih izpovedbo.

Priče po drugih občinah zaslišuje najbližje občinsko, politično (policijsko) ali vojaško oblastvo; ta oblastva pa morajo povsem postopati tako, kakor je zgoraj razloženo.

Po potrebi sme invalidsko sodišče (invalidski odsek) tudi samo osebno pozvati prosilca in priče ter jih zapriseči v dokaz, da so navedbe v prijavi resnične.

Člen 42.

Invalidskemu sodišču predseduje ukazni uradnik, ki je dovršil pravno fakulteto, drugače pa uradnik, najstarejši po letih državne ukazne službe. Zapisnik vodi član sodišča ali oni, ki ga določi predsednik invalidskega sodišča.

Člen 43.

V rednih primerih se prisoja invalidska podpora v Srbiji in Črni gori od dne prijave; toda onim, ki so prišli v invalidsko stanje pred okupacijo, pa so se pred okupacijo tudi prijavili, se daje invalidska podpora od dne, ko so prišli do svojega lastnega vzdrževanja, ako se to more ugotoviti, drugače pa od dne splošne evakuacije, t. j. od dne 1. oktobra 1915.

Ako so prišle te osebe v invalidsko stanje med sovražno okupacijo, se jim prisoja invalidska podpora od dne, ko so prišle v invalidsko stanje — seveda ako jih ni vzdrževala država — drugače pa od dne, ko so prišle do svojega vzdrževanja.

Onim rodbinam padlih, umrlih in pogrešanih hraniteljev (invalidov), ki so izgubili življenje pred okupacijo, pa so se pred to tudi prijavile, se prisoja invalidska podpora od dne splošne evakuacije, t. j. od dne 1. oktobra 1915., ako ne morejo dokazati dne prijave, ako pa ga dokažejo, od dne prejšnje prijave.

Rodbina oseb, ki jim je sovražnik iz vojaških ali političnih razlogov vzel življenje med okupacijo, se določa invalidska podpora od dne, ko je hranitelj (invalid) umrl ali odkar je pogrešan.

Člen 44.

Invalidi in invalidi-dobrovoljci srbske in črnogorske vojske, ki so bili po srbskem ali črnogorskem zakonu o podpori vojaških invalidov spoznani za popolne invalide, obdrže tudi nadalje svojo podporo v dosedanjem znesku, ako so bili ob pregledu na podstavi navodila ministrstva za socialno politiko z dne 11. junija 1921., I. br. 15.586, spoznani za invalide z vsaj 50 % ali

več odstotki invalidnosti; vsi drugi pa, ako znaša odstotek njih invalidnosti vsaj 20 %, uživajo podporo, ki je istima zakonom praznana polinvalidom.

Člen 45.

Invalidsko sodišče (invalidski odsek) vroči vsako odločbo o prisojeni invalidski podpori hkrati z vsemi akti tega predmeta v pretres pristojnemu državnemu zastopniku, ki mora predmet v 5 dneh vrniti invalidskemu sodišču (odseku) z izjavo, ali je zadovoljen z odločbo. Če se mu zdi, da odločba ni pravilna, vloži obrazloženo pritožbo, ki jo z akti vred v istem roku vroči invalidskemu sodišču (odseku), da jo le-to pošlje vrhovnemu sodišču, v novopridruženih pokrajinah pa ministrstvu za socialno politiko.

Člen 46.

Prosilec ima pravico, da se zoper odločbo pritoži v 15 dneh po njenem prejemu na invalidsko sodišče (invalidski odsek) neposredno ali po pošti, pritožbo pa tudi lahko vloži po svojem občinskem uradu, ki mora prosilca brezplačno zaslišati, iz kakšnih razlogov vlaga pritožbo, ter njegovo prošnjo z zaslišanjem vred najkasneje v 24 urah poslati pristojnemu invalidskemu sodišču (odseku).

Člen 47.

O pritožbi bodisi zastopnika državnih interesov, bodisi o pritožbi prosiščev, razpravlja v poslednji stopnji za Srbijo in Črnogoro vrhovno invalidsko sodišče, za novo pridružene pokrajine pa ministrstvo za socialno politiko.

Vrhovno invalidsko sodišče (ministrstvo za socialno politiko) sme predmet vrniti invalidskemu sodišču (odseku), ako se mu zdi, da ni popolnoma preiskan, da dopolni preiskavo, drugače sme izpremeniti ali potrditi izdano odločbo.

Člen 48.

Odločba invalidskega sodišča (odseka), zoper katero se ni v določenem roku vložila pritožba ali katero je vrhovno sodišče (ministrstvo za socialno politiko) rešilo dokončno, postane izvršna; o tem obvesti pristojno invalidsko sodišče (invalidski odsek) prosilca po občinskem uradu kakor tudi okrožno zaščito invalidov, dece in mladine.

Člen 49.

Invalidska sodišča v mejah Črne gore naj izvrše revizijo vseh invalidskih podpor, o katerih so izšla dne 1. decembra 1918. izdali odločbe drugi uradi, ter naj izdado nove odločbe skladno s tem zakonom.

C. Izplačevanje podpor, dodatkov in ostalih pomoči.

Člen 50.

Kako se izplačujejo razne pomoči po tem zakonu, to predpiše ministrstvo za socialno politiko sporazumno z ministrom za finance.

Izplačevanje se sme poveriti državnim in samoupravnim uradom in napravam (poštna hranilnica), invalidskim združbam kakor tudi raznim humanitarnim in pridobitnim napravam (selskim zadrugam).

XI. poglavje.

Člen 51.

Fondi, ustanove in prispevki.

Vse fonde, ustanove in prostovoljne prispevke, kar jih je pri raznih civilnih in vojaških obla-

stvih in kar jih je izrečno določenih za podporanje oseb, ki so zaščitene po tem zakonu, je izročiti ministrstvu za socialno politiko za „Narodni fond za invalide in rodbine padlih vojakov“ v zmislu členov 74. in 75. finančnega zakona za leto 1920. in 1921.

Za zbiranje prostovoljnih prispevkov v korist oseb, zaščitene s tem zakonom, je treba dovolitve ministrstva za socialno politiko, odnosno njegovih podrejenih oblastnih organov.

Minister za finance postavi v proračun za leto 1922. vsoto Din 20.000.000 — kot subvencijo „Narodnemu fondu za invalide in rodbine padlih vojakov“; ta vsota se bo uporabljala za namene po členu 75. finančnega zakona za leto 1920./1921.

Člen 52.

Določila do sedaj veljavnih zakonov in uredb, kolikor nasprotujejo določilom tega zakona, se razveljavljajo.

Minister za socialno politiko se pooblašča, da predpiše pravilnik za izvrševanje tega zakona.

Člen 53.

Ta zakon stopi v veljavo, čim ga kralj podpiše, z razglasitvijo v „Službenih Novinah kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca“.

Ta zakon nadomešča:

1. uredbo o začasni pomoči invalidom in rodbinam padlih, umrlih in pogrešanih vojakov z dne 14. februarja 1920. — „Službene Novine kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca“ z dne 2. junija 1920., št. 112;

2. uredbo o izpremembah in dopolnitvah prednje uredbe z dne 25. marca 1921. — „Službene Novine kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca“ z dne 21. aprila 1921., št. 89;

3. uredbo o likvidaciji nerešenih prijav za invalidsko podporo v Srbiji in Črni gori z dne 26. oktobra 1920. — „Službene Novine kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca“ z dne 30. decembra 1920., št. 292;

4. uredbo o izpremembah in dopolnitvah prednje uredbe z dne 21. februarja 1921. — „Službene Novine kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca“ z dne 1. marca 1921., št. 46;

5. pravilnik za začasno nakazovanje pokojnin in dodatkov vojaškim invalidom in rodbinam padlih, umrlih in pogrešanih vojakov na ozemlju Banata, Bačke in Baranje z dne 9. februarja 1921. — „Službene Novine kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca“ z dne 23. februarja 1921., št. 41;

6. pravilnik o opravljanju mojstrskega izpita v invalidskih redukcijskih šolah z dne 9. februarja 1921., št. 160 —

seznamek uredb ministrstva za socialno politiko št. 1, 2, 3, 4, 5, 6 in 12 — „Službene Novine kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca“ štev. 195/21.

Našemu ministru za socialno politiko naročamo, naj razglasi ta zakon, vsem Našim ministrom, naj skrbijo za njegovo izvrševanje, oblastvom pa zapovedujemo, naj postopajo po njem, in vsem in vsakomur, naj se mu pokoravajo.

V B e o g r a d u, dne 28. decembra 1921.

Aleksander s. r.

Minister za socialno politiko:

dr. Gregor Žerjav s. r.

(Podpisi ostalih ministrov.)

Odgovorni urednik: Berglez Srečko.

Tisk tiskarne J. Blasnika nasl., v Ljubljani.

Tovariši!

**V nedeljo, dne 2. aprila t. l.
ob pol 10. uri se vrši**

**Protestni shod za naše pravice
v dvorani Mestnega doma v Ljubljani.
Dolžnost vsakega je, da se vdeleži.**